

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pilar Barrena Kortabarria

*Oñati,
Gipuzkoa
(1922-2014)*

Aurkibidea

Biografia

San Anton kalean jaio zen, baina 6 urte zituela Mendiko kalera joan ziren bizitzera. 3 anai-arreba ziren. Aita Torreauzoko Munazategi baserrikoa zuen eta ama Zubillaga auzoko Matromaikoa. 11 urtera arte ibili zen eskolan. Goizean eskolara joan eta arratsaldean umezain ibiltzen zen. Gerra amaitu zenean, Soraluzen egon zen neskame. 3 urte egin zituen han eta geroago Garai fabrikan hasi zen lanean. 19 urte egin zituen bertan. Saskigintzan (zestero) ere ibilia da. Senarra oñatiarra zuen, Murgia auzoko Biain (Bixain) baserrikoa.

Zintak

ONA-068

- **Proiektua:** Deba eskualdeko ahotsak - Oñati
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Elortza, Kepa
- **Data:** 2008-12-29
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Elortza, Kepa
- **Transkribatzailea(k):** Elortza, Kepa

ONA-069

- **Proiektua:** Deba eskualdeko ahotsak - Oñati
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Elortza, Kepa
- **Data:** 2008-12-29
- **Iraupena:** 30 min
- **Euskarria:** MiniDV

Pasarteak

1. "Cuba" ondoan bizitzen

- **Erref:** ONA-068/002
- **Iraupena:** 0:04:19. **Hasi:** 00:00:58. **Bukatu:** 00:05:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

1922an jaio zen San Anton Klean. Etxe ondoan zegoen "Cuba" tabernara joaten ziren karreteroei buruzko istorio batzuk azaltzen ditu.

Transkripzioa

- Ze urtetan jaio zifan?
- Hogeta bixan.
- Hogeta bixan. Zein egunetan?
- Oktubrien hogeta zazpitan.
- Ta nun jaio zifan?
- San Antue Kalian, orduan bizi gifan. San Antue Kalia badakitzu zein dan? Xagu zahar ...
- Honek ez.
- A! Hori Xagu ... zela da hori taberniori? Xagu, Xagu zaharra-edo?
- Bai, Xagu.
- Haxe kalia da, San Antue Kalia.
- Ze etxetan jaixo zifan han?
- Ba ez dakit oin ze numero, numerua kanbixauta dako.
- Lehen ze izen eukan etxiak?
- "Veinti cuatro" zan lehen. Hori Lukas jiboxua ta bizi ziran etxe, etxe haundi bat, han Xagu ... Jesus! Zela da, Xagu?
- Xagutik urtenda hola bueltan bazoiaz kalia bai ta bigarren etxia da. Leheningo dau Lamiategiia, leheningo etxia, hurringua.
- Lamiategiia da, Murgiondotarrena?
- Bai, Murgiondo, Murgiondo. Haren aldamera eta gero hurringua guria. Bueno, guria ...
- Etxe horrek izenik ez dako?
- Han bizi ziran bata Lukas eta bestia Esteban-ta; Estebanena edo Lukasena, neuk ez dakit izenik eukan-edo.
- Ba igual ez eben euko.
- Gero hona etorri gifan eta harrezkiokuan hemen. Ni etorriko nintzan handik, ba ez dakit, sei urte-edo, sei urtekua edo zazpi urtekua-edo, holakotxe neskailla bat. Arrezkiokuan gu hemen gaot.
- Handik gero hona etorri zifain.
- Bai.
- Orduan zuk ezagutuko zebe 'Cuba' tabernia eta.
- Ene! Ezagutu ez ba? Popularra zan Cuba tabernia. Karretero guztiak horraxa illunkaratan. Bueno, hareik popularrak ziran, Urubil-ta.
- Bai, fan zan astian egon gifan Iñaxio Urikuakin.
- A, baiia ondo jausitta dao gixajua. Oso jausitta dao, ha be hor kuadrilla hortakua zan, karreteruak ziran horreik Urubil, Irazabal, Leibar eta gero Elorduikuak-eta be bai, baiia Elorduikuak ez ziran hainbeste destakaitten, baiia Urubil eta Manuel eta Leibar, bueno, horreik ziran, beno, bueno. Horreik San Inazio egunian be itten euen, San Inazio bezperan, nunbaitten karreterotzan ibilli bai eta bueno, akaberia hemen izaten zan, Cuban, eta gabe erdixan hamabixak jotzen euenian Inazio kantau, danok.
- Baiia bezperan.
- Hamabixak jotzen euenian ya San Inazio eguna zan. Eta hor egoten zan juerga bat, ene ze juerga iñ euein horreik, karreteruorrek.
- Ez dau hortarikua emuten Iñaxiok.
- Iñaxio ez zan hainbeste destakaitten,e? Iñaxio Leibargua, edo Iñaxio Urikua. Baiia honeik beste hirurok ziran ... bueno, horreik ziran e ...
- Bueno, baiia orduan musikarik eta hola ez zan egongo.
- Ez zera, bai zera, baiia horreik eurak ziran musikuak eta eurak ziran horreik dana, musikarik eta holakorik ez.

- Ba esaten oskun Iñaxiok eurak han Mugarzan zerratik-eta, ba ya etxera bueltan ta Santa Mariñan idixak etxera bialdu eta eurak Cubara.

- Zenbat bider iñ ete euen hori.

- Idixak ...

- Eta Mieleneko Damaxo beste bat, Mieleneko Damaxo kalera etorten zan behixakin bai, eta gixajua bete-bete-bete itten zan eta Cuba ondotik pasau barik ezin fan etxera, hor ez dakit zu akordaitten zarien hor labaderua, labadero bat euen hor.

- Bai.

- Eta haren gaiñian errejak bueltan akordaitten zara? Zela eukan terraza bat gaiñian eta bueltan errajak.

- Bai, bai.

- Errajan lotuta itxi zittuan bai idixak, eta bera barruan, ahaztuta nun dauen be, eta mutikuak, mutikuak betik mutikokixak in bihar, makilla batekin zurmitzetan makillia sartu eta idixak jo euen zalapartiakin errejia apurtuta geratu zan. Bueno, eta zenbat bider burdixan fan ete zan ha. Hor nunbaitten itxi burdixori eta idixori eta bera burdixen ipintten euen bai, tremendako tronpiakin, eta behixak etxera zuzen. Askotan baiña, hori askotan pasaitten zan. Horreik popularrak izan ziran horreik, karretero horreik. Ene! Horreik.

2. Plazako herri-eskolan eta Ospitalean

- **Erref:** ONA-068/003
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:05:17. **Bukatu:** 00:07:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Plazako herri-eskolan ikasi zuen "Señorita Pura"rekin. Aurretik Ospitalean ibili zen Sor Paulinarekin. Ospitaleko 3. mailara ezin izan zen joan, 2 zilarrezko pezeta ordaindu behar zirelako.

Transkripzioa

- Bai, bai, lehenauko kontuak. Oinguak ahaztu itten xaku asko.

- Eta orduan zu eskolan, fan ziñan, ezta?

- Ni plazako eskolan, plazako eskolia zan herri eskolia bai, oin Txantxiku Ikastola dauen lekuan, behian beste, behian egoten ziran batzuk, haunditxuauak, ez txikitxuauak behien leheningo pisuan, eta bigarrenien gu giñan haundixok.

- Eta azpitan berdura plazia ez euen?

- Bai, baiña bi pisu dako horrek, zer horrek e? Leheningo pisuan...]Join badakixei umiok ze kursotakuak diren; orduen kursorik be, guk bagekixen holako gauzarik ala? Bahian ziran batzuk eta goixan gu haunditxuauak giñan, gu goiko eskolan, "Señorita Pura"kin gu eta horreik "Señorita Lola"kin.

- "Señorita" zela?

- "Señorita Pura", riojana batzuk ziran horreik bi neskazahar, eta hortxe zerian bizi ziren, Arzuaga eta bizi dira ba hor? Arzuaganak hor arkupetan? Hortxe bizi ziren bi ahizpa eta hareik ziren maistrak, bata "Señorita Lola" behian egoten zana eta "Señorita Pura" goixan gurekin.

- Eta ze egoten ziñain, neskaillak eta mutikuak alkarrekin?

- Ez, gu neskatiñak bakarrik.
- Neskaillak bakarrik?
- Neskaillak bakarrik, gu gintzan neskaillak bakarrik giñan, eta aurretik parbularixuan Sor Paulinakin ospitalian. Sor Paulinakin ibilli ez dako umerik ez da hemen egongo. Oin aittajunak diranak be Sor Paulinakin ibillitta. Sor Paulina izan zan hemen hasierakuori, eta gero edo plazako eskolara edo zera, ospitalian bertan be beeuen bigarrena eta gero hirugarrena beste bat, Sor Piakin hirugarrena. Baiña han bi pezeta pagau bihar zan hillian, eta gogua bai ospitalera fateko baiña plazara fan bihar. Han ez zan pagaitten ta; lehenao hola izaten ziren kontuak. Bi pezeta badakitzu, zidarrezko pezetak ziren, e? Oingo moduan hojalatazkuak ez, zidarrezkuak! Ba holaxe, gure denporia holaxe juañ zan.

3. Eskolara eta lanera

- **Erref:** ONA-068/004
- **Iraupena:** 0:03:45. **Hasi:** 00:07:32. **Bukatu:** 00:11:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Lana egitea garrantzitsuagoa zen eskolara joatea baino. Ume zaintzan hasi zen 11 urterekin. Saskigintzan ere ibili zen gerra aurretik, Atzeko Kaleko Oixanean. Eskolak erdaraz jaso zituzten, maistrak euskaldunak izan arren.

4. "Sapakonetan" jolasean

- **Erref:** ONA-068/006
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:13:03. **Bukatu:** 00:16:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Plazako bankuetan jolasten zuten "sapakonetan"; "toras", "aldar", "pon" eta "sake" ziren "sapakonen" lau aldeak.

Transkripzioa

- Eta rekreuan ze jolas itten zenduen? Zertan jalasten zenduen?
- Ba sokasaltoka eta sapakonetan eta. Zuek badakitze horreik? Oingo neskaillak jakin be ez dakixe horreik. Keba! Gu hortan listauak izan gara.
- Ni neu ibillitta nao, bai sokasaltoka eta bai sapakonetan.
- Bai, gu holaxe ibiltten giñen.
- Sokasaltoka itten geben, baiña sapakonetan ...
- Sapakonetan? Bueno, plazako bankuak harrapaittera aguro. Lagun bat, Eugenio aguazilla ezagutu zebeñ zuk?
- Tuertua?
- Ez, ez, ez, lehenauko aguazilla, ez, zuk ez zebeñ ezagutuko, ba haren alabia Karlota Legazpin bizi da, ezkondu zan Legazpin. Eta ha be kuadrillakua geben, eta haren aitta aguazilla nola zan, harek aginketan eben plazako bankuakin, pentsaitten eben banku guztiak beriak zirala,

aitta aguzilla zan ta! Eta leheningo bankurik onena geuk eukitten geben sapakonetan itteko. Gure kuadrillakua zan, hamaika umekerixa! Bueno, jolasian apurtuta!

- Eta zelan zan sapakonetan? Zelan itten zenduen?

- Ez dozu sekula in sapakonetan? Ez dakitzu. Ene! Guk ze disfrutau dogun sapakonakin! Pelota bat eta sei sapakon, bildotsak eukitten daue, hanka muturrian edo hanka orkatillan edo, sapakona, "tabas". Eta horreik dozena erdi bota hola eta pelotia goixan dauen bittartian horreik ... leheningo toras, aldar, pon ta sake, lau, lau alde, lau aldiak izenak eukein.

Leheningua 'toras', bigarrena 'aldar', toras, aldar, pon ta sake be bai. Eta leheningoko torasa ba danak galdu barik, pelotia be ihes egin barik, eta danak formalian iñ ezkerro ba ja osorik, ba ja joku bat indda. Gero aldar, aldarra be konpletua, bale, eta gero pon, eta pon ta gero...zela esan dogu bestia?

- Sake.

- Saka, saka edo sake-edo...bai. Horixe zan jokuori. Eta faltaitten bazebe, hala, fuera! Gero bera, aldamenekua, hurringu tokaitten zana.

- Pelotia aidian zegoen bittartian buelta emun bihar.

- Bai, buelta emun bihar ta aldar edo pon zer zan, ta haren zerian ipiñi bihar.

- Baiña sapakon batekin edo gehixaokin?

- Sei sapakon.

- Sei baikotzak?

- Sei, jokua zan sei sapakon eta pelotia izaten zan.

- Eta irabazten ebenak ze itten zan, sapakonen jabe edo?

- Ez, irabazten ebenak hurringu jokua hasten zanian leheningo eta harek, ha betik leheningo. Pelotia botateko eta sapakonetan ezer erabagittuko ha leheningo. Harek irabazi eben ta. Guk ez geukan, dirurik eta ez euen hola jokaketako eta, beste karamelon bat, karamelo bat be ez. Karameluak Errosarixoko domekan, pagan bat izaten bageben.

5. Karameleria

- **Erref:** ONA-068/007
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:16:00. **Bukatu:** 00:19:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

<p>Arrosario igande batean txakur handi bateko pagarekin patata erreak erosi zituen barraketan. "Karameleroa" ere etortzen zen bere brusa handiarekin. Petra "Treinta" ere igandero etortzen zen gozokiak eta hurrak saltzen. Geroago barkilleroa jarri zen plazan.</p>

Transkripzioa

- Urte baten badakitzu ze in neben? Pagiori 'txakur haundixa', Errosarixoko domekan. Txakur haundixa orduan zeozar bazan e? Ezer asko baiña zeozar, gaur ez da ezebe. Gaur txakur haundixa lurrian ikusi ta harrixa ikusi bardin da. Baiña orduan! Eta txakur haundixa, tio batek emun nontan txakur haundixa Errosarixoko domekan, juan nintzan barrakatara eta "patatas fritas" ez dakit zer eta badakit zer eta "patatas fritas". Zelakuak ete (di)ttuk horreik, etxian be "patatas fritas" janda fanda, Errosarixoko domekan patata erriak ipintzen ziren, urte guztian jango ez bazebe be,

eta jua naiz eta "patatas fritas" gaiñera badakitzu horreik hola ebaittako hola mehe-mehe horreik. Zelakuak ete (di)ttuk horreik, ni txakur haundixori gastau dot patata erretan, eta total etxian lakotxe patata erriak, nere penia, oin txakur haundirik ez eta patata erriak igual. Hamaika holako in geben guk.

- Etortzen zan holan, herrira karamelerorik-edo?

- Bai, Mondraueko gizon haundi bat, Mondraueko gizon haundi bat, brusa-ta, akordaitten zara ze gizonak? Langilliak, jeneralian hareik alondigetan barrikakin ibiltten ziran, [...] zerak eruaten zittuein, brusa haundi horreik, hemen botoiakin, eta brusakin faten ziren.

- Bai, nik hori ikusitta dakot.

- Bai, horreik ziran langilliak jeneralian, bueno, fabriketan ibilli [...] hola honeik lehen esan dozuna, alondigakuak eta honeik gizon honeik, eta, este... ze esatera nixoian?

- Bai, karamelerua etortzen ...

- Mondrauetik etorten zan gizon haundi bat holakotxe brusiakin. Brusa haundi batekin, eta poltsikotzarrakin eta zerakin ta, 'karameluak, ederrak eta merke'! "A peseta la tonelada"! Eta haretxeri erosten, dirurik baeuean hari erosten gotsan karameluak eta bestela plazan txutxerixak asko egoten ziran; Petra 'Treinta' domeka danetan. Treintaneko Petra, Treintanekuak, ezaguketan (di)ttozu "los Treinta", horrein ama? Ez, amandria. Treinta hor Gomendionian bizi da bat, haren amandria, ha domeka danetan, mahaitxua hartu eta mahaitxuan abellanak eta karameluak, tazakadia xemikuan, abellanak, "cacahuetes", gu han egoten giñan begira.

- Baiña bera barkilleria zan-edo?

- Ez zan bera ezebe, ha zan Treintaneko Petra, Treintena, itxuria negoziotxua euko euen, pezetantxo bat etaraten.

- Bai, bai, domeketan faten zan plazara?

- Domeketan Petra Treinta bat, bat eta bestia zein zan beste karameleria? Bestan bat be beuen. Bueno gero barkillerua etorri zan eta gero kitto! Baiña Petra Treintak makiña bat abeillana saldu eben, abeillanak esaten gotsan guk, "cacahuetes", tazakadatxo bat xemikua. Eta haren tazia, zein zan bestia? Ez xat akordaitten beste karamelerua; "Petran tazia haundixaua da, Petrana jua bihar dogu".

6. Oñatiko "barkillerua"

- **Erref:** ONA-068/008
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:19:20. **Bukatu:** 00:21:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Barkillo potea bizkarrean zuela etorri zen, besterik gabe, geroago urteetan Oñatiko plazan barkillero lanetan ibili izan den familiako lehen kidea.

Transkripzioa

- Eta Mondraueko karamelerua domeketan egoten zan?

- Ez, jaixetan, Errosarixoko domekan eta San Miel egunian eta etorten zan.

- Egun espezialetan.

- Bai, egun berezittan etorten zan mondrauetarriori. Haundi bat. Sekula ez xat ahazketan ha gizon haundixa, "karameluak, ederrak eta merke!", "A peseta la tonelada!".

- Eta barkillerua arkupeian noiz egon zan laheningo aldiz? Nik han betik ezagutu izan dot.

- Barkillerua hori etorri zan bixkarrian potia hartuta, hori barkillero potiori, eta jantzixa, eukan jantzixakin besterik ezebez, eta horreik txanponak in daue. Txanponak in zittuein.

- Lan asko indda.

- Lan asko indda. Fiña izan da hori. Oso fiña.

- Leheningo bera eta gero bere semia. Semia edo subiña?

- Subiña subiña, andriak be asko, andria be betik egunero plazan egoten zan barkilluak saltzen. Trianan egon ziren leheningo bizitten.

- Baiña barkillero lanetan plazan egoten zan, ezta?

- Plazan, andria egoten zan plazan, potiakin, pote zeorrekin, 'tiradia' xemikuan. Andria egoten zan plazan, jeneralian andria eta bestia barkilleronian etxian-edo, han etxian itten zittuein horreik barkilluak, zerian, hori egon zan, zela da hori? 'Pexeta'n etxian-edo. Pexeta esaten otsain bateri, ez zara akordauko. Zuk zenbat urte dakotzu?

- Berrogeita hamar.

- Berrogeita hamar. Ni baiño bastante gaztiaua, holako gauzak akordaitteko, bai ba. Horreik etorri ziren zeori barkillero potiori bixkarrian dauela, ezebez besterik, eta holako banastagiñak zirala lehenao edo ez dakit zer, holako lekutxo baten Trianan egon ziren, holako leku ... eta gero etorri ziren hona Zentro Republikanua egondako [...]

- Zirkulora?

- Ez, bestera.

- Parera, parera, bai.

- Bestera, Zentro Republikano. Gero horra, euron bizilekua ipiñi euenien horra etorri ziren bizittera, eta gero hortik txaleta indda dako. Xemikoka ta xemikoka in in bihar da, e? Fiñak izan bihar, langilliak fiñak eta persona onak.

7. Barkillo "tiradia"

- **Erref:** ONA-068/010
- **Iraupena:** 0:00:27. **Hasi:** 00:22:58. **Bukatu:** 00:23:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak

Laburpena:

Barkillo "tiradia" xemeikoan saltzen zuten garai hartan.

Transkripzioa

'Tiradia' xemikua-edo?

- Tiradia zan barkillo tiradia. Sekula ez dozu erosi barkillorik potian bueltia emunda?

- Ez dot uste ni horra aillegau naizenik.

- "Treinta, número treinta" euken haundixena. "Treinta" etaraten ete geben eta sietian edo ochuan geraketan zan eta xemikuan lau-bost barkillo. Eta betik "treinta", "treinta" han bistan bai baiña gutxittan urtetan eben "treinta". Holaxe izan zan gure denporia.

8. 12 urterekin umezain

- **Erref:** ONA-068/011
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:23:25. **Bukatu:** 00:24:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

11 urterekin utzi zion eskolari lanean hasteko. Bere ama bi negutan besterik ez zen joan eskolara. Pilarren gurasoak baserritarrak ziren.

9. "Lapiko apurketan" jolasean

- **Erref:** ONA-068/012
- **Iraupena:** 0:02:43. **Hasi:** 00:24:47. **Bukatu:** 00:27:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Txirikiletan eta sokasaltoka jolasten zuten umetan. Handitxoagoak egin zirenean, lapikoak apurtzen jolasten zuten

Transkripzioa

- Eta hemen domeketan-eta, ze jolasten zenuen, hemen kalia?
- Gu txirikilletan ibiltten giñan.
- A, bai?
- Txirikillak badakitzu zer diren, ezta? Txirikilletan-ta, sokasaltoka-ta.
- Zelan izaten zan txirikilletan?
- Ba makilla bat holakua eta bestia txikixa, eta ha be hola jo ta urriñen zeñek bataten eben.
- Zeñek urriñago bota?
- Bai ba, txirikilletan hori garizuman hasten giñan horrekin, jeneralian garizuman izaten zan.
- Hori zeatik?
- Ez dakit ba zeatik. Kostunbriak, txirikilletan. Gero lapiko apurketan be bai, baiña lapiko apurketan ya haundixauak, haunditxuauak.
- Hori ez dakit, ez dot sekula entzun.
- Lapiko apurketan, honeik, oin dana zerak, inosidabliak eta zerak dao baiña orduan lurrezko lapikuak tziren, lurrezko kazuelak, lurrezko lapikuak, eta ba erretiraitten ziranak edo bazterketan ziranak kamara batzutan egoten ziren, eta lapiko billa ibiltten giñan, haundixauak bialketan gauzen (gindduen) lapiko billa, ta gero korruan jarri bai, hola korruan, auzoko neska-mutillak, eta bata bestiar botaten.
- Lapikuak?
- Lapikuok edo kazuelak edo dana dalakuak.
- Lurrezkuak.
- Lurrezkuak izaten ziran orduan.
- Eta jausten xakonari?
- Jausten xakonari ez dakit ze euken baiña jausten zanian, bueno, sekulako esakandalua izaten zan.
- Jausten zanian apurtu ingo zan.

- Klaro, zazpi pusketa baiño gehixau, jausten zani.
- Eta ze ibiltzen ziñazien, auzoko neska eta mutikoak danak alkarrekin?
- Ba gure lagunak, mutiko, guk mutikuak be lagunak geukan.
- Eta nun ibiltzen ziñazien jolasian, plazan-edo?
- Hementxe be bai, hementxe auzuan be baitta, komerixak itten-ta, ez dakizu? Komerixak in, entradia zerakin, papel, papel kolorezko papelak zertu, bazeukan, eta entradia harekin pagau eta atian bat kobraiten.
- Bueno, orduan egitten gittun ...
- Baiña benetan kobratzen zenduen ala ...?
- Bai! Papelakin!
- Eurak jolasian.
- Zuek jolasian.
- Jolasian, jolasian, komerixak, barruan han kuadrillako batzun batzuk fan zoezer ikasi bai, zerbait esaten erderaz ta ikasitta, erderaz be beekixein eta, erderazkuak be, erderazkuak be esaten euen, bueno, guk itten gittuan ... holakotxe gauzak.
- Denpora pasa.
- Bai, denpora pasa, denpora pasa. Holaxe.

10. Gerra osteko gosea

- **Erref:** ONA-068/013
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:27:30. **Bukatu:** 00:30:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra ostean ematen zuten ogia jan ezindako modukoa zen. Etxe osteko ortuko gauzekin konpondu behar izaten zuten; gurasoen baserrietatik esne apur bat ere ekartzen zuten. Gerra bukatu zenean Soraluzera joan zen neskame.

11. Soraluzen neskame

- **Erref:** ONA-068/014
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:30:29. **Bukatu:** 00:32:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Soraluzen altzari denda baten ugazabaren etxeko lanak egin eta umeak zaintzen zituen. "Agerretxo" esaten zioten dendako familiari. Hiru urte Soraluzen egin ondoren, Oñatira itzuli eta Garai lantegian hasi zen lanean.

Transkripzioa

- Kriada fan nintzan.
- Gerria akabo eta gero?
- Bai, gerria akabo eta gero, Plazentzian egon nintzan.
- Plazentzian?
- Plazentzian, "Placencia de las Armas", ezaguketan dozu?

- Bai, oin Soraluze esaten xaue.
- Ezaguketan dozu e? Plaentxi.
- Badakot nik lagunak han.
- A, bai, e? Ba hantxe egon nintzan mueblerixan zerakin, Idigoras Agerretxona.
- Idigoras hemenguakin?
- Ez, hemenguen tiokin, aittaren anaia, Agerretxo.
- Agerretxo.
- Agerretxokuak ziren horreik, Agerretxokuak, soiñujolia ez zebe ezagutu, Antonio? Soiñujolia Agerretxo zan, hari be Agerretxo esaten otsain.
- Eibarren mueblerixia eukan harek.
- Eibarren eta Plaentxin be bai?
- Plazentzian beste anae bat, Plazentziakua ni egon nintzan Plazentziako anaiakin, eta gero Eibarren euen beste anaia Antonio.
- Eta ze lan klase itten zittun mueblerixan?
- Ez mueblerixan, mueblerixako etxeko famelixiakin, etxeko lanak.
- Etxeko lanak.
- Eta umiak, txikiña lau urtekua euen ta horixe. Gero dendia euekein “de muebles”, eta andria mueblerixan egoten zan, eta gizona be zera, kontratistia gaiñera zan, “Idigoras y Epelde” sekula entzun dozu? Bera zan Idigoras eta Epelde beste Azkoittiar bat. Zu Azkoittikua esan dozu zariela?
- Ez, Azkoittin bizi naiz.
- A! Azkoittin bizi zara. Epelde hori Azkoittikua zan.
- Epelde asko dao han.
- “Idigoras y Epelde”.
- Osea etxekoandra, kriada-etxekoandra.
- Bai, bai, askotan bai, askotan bakarrik, andria dendan egoten zan ta, dendia bertan e? “Al ras del piso” e? Planta baja baten geontzen geu ta.
- Eta zer, han luze egon ziñan?
- Hiru urte edo uste dot, hiru urte ziren in nebela nik han bai, hiru urte. Eta gero handik Garai fabrikara etorri nintzan. Gero Garai fabrikari ibili nintzan.
- Ze itten zeuein Garaiñian orduan?
- [...] barillak-eta, gordasolendako piezak eta holakotxe gauzak. Han hemeretzi urte in neben Garaiñien.
- Lanian, hemeretzi urte?
- Hemeretzi urte, bai, Plazentzittik etorri ta ...

12. Trenez Maltzagako erromeriara

- **Erref:** ONA-068/015
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:32:25. **Bukatu:** 00:34:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Soraluzen zegoela igande batzuetan etortzen zen Oñatira, baita herriko jaietara ere. Trenez egiten zituen joan-etorriak. Soraluzeko jendea oso alaia zela dio Pilarrek. Igandetan Soraluzetik Eibarrera edo Maltzagako erromeriara joateko ohitura zuten.

13. "Ufalak"

- **Erref:** ONA-068/016

- **Iraupena:** 0:04:04. **Hasi:** 00:34:34. **Bukatu:** 00:38:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Natura » Meteorologia
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

<p>Susto handia pasatu eta gero ikasi zuen Pilarrek soraluzetarrak "ufala" deitzen diotela uholdeari. Bere garaian zegoen txarategitik egin dute saihesbide berria. "Gila"-ren taberna orduan ere bazegoen.</p>

14. Erreal biko soldata umezaintzan

- **Erref:** ONA-068/017
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:38:38. **Bukatu:** 00:40:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

<p>Altzari dendarentzako mandatuak eginaz ezagutu zituen soraluzetar asko. Pilarren lehenengo soldatak: umezain zegoenean erreal bi eta merienda; Soraluzen hamar duro hilean; eta Garai lantegian 3,20 pezeta egunean.</p>

Transkripzioa

- Nik lehenao jente asko ezaguketan neben, hango jentio, zeatik gero zela egon nintzan esan dotsuten mueblerixa horretan askotan ba sobren batzuk edo fakturak-edo eureten, [...] fan zatez zerana, zerari, izenakin esaten nostain, ta nun dao hori? Eta halako lekutan. Han ikasi in neben ibiltten. Ibiltten ta jentia ezaguketan, jente asko ezagutu neben.

- Rekadista ibiltzen zinan orduen.

- Bai, bai. Gila, labadero [...], Gila-ta, bai.

- Eta gero hona etorri ziñanian Garain, bueno, lehen esan dozu umezain egon ziñanian erriel bi ta ...

- Erriel bi ta merienda.

- Erriel bi ta merienda pagatzen zetzuen, ta gero neskame joan ziñanian ...?

- Hamar duro hillian.

- Hamar duro hillian?

- Bai. "Y eso era mi jornal". Hillian hamar duro eta gero pittin bat jaso in nostain, gero ixa hamabi duro, eta bueno.

- Pozik.

- Horixe pozik.

- Eta Garaiñian zenbat pagaitten otsuen.

- Garaiñerako basia zan leheningo hasi giñanian "tres veinte"-edo, gero "seis", "seis" ta gero ez dakit zenbat zan.

- Baiña horrek hillian zenbat itten eben horrek? Hillian?

- Hillian! Guk hamabostian hartzen geben sobria, guk hillekorik ez geben eueki. Hamabostian sobria.

- "Tres veinte" zan hamabost eguneko lana?
- Ez, ez, egun baikotzekua, egun baikotzekua, "tres veinte" edo "tres cuarenta" edo ez dakit zer zan be, gero "seis treinta"-edo zan, gero ba destajuak-eta.
- Zenbat ordu itten zeuein Garaiñian egunian?
- E?
- Zenbat lanordu egunian?
- Zortzi ordu ziran legezkua baiña gero ordu sartzen itten zanian ba igual ordu pare bat geheixau sartzen geben eta zortzi-hamar ordu. Horreik ordu horreik izaten ziren estrak eta harekin puska bat arreglaitten zan.

15. Pospoloak eta aterkiak Garia lantegian

- **Erref:** ONA-068/018
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:40:51. **Bukatu:** 00:43:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

Garai lantegian emakume askok ziharduten lanean aterkiak egiten. Bere garaiko amandreei entzunda daki Pilarrek Garai lantegian pospoloak egiten zituztela antzina. Irabazten zuten diru apurrarekin eta etxeko ortuan lortutakoarekin bizi ziren.

Transkripzioa

- Eta emakume asko egoten ziñazien?
- Bai, bastante gebillen gu, bastante emakume giñan. Guardasoletan gehixen okupaitten ziren, montajian ta, gu makiñetakuak giñan. Makiñan piezak doblau edo luzetu edo in bihar zana. Emakumiak...
- Baiña parasolentzako hori.
- Bai, bai, gordasolentzako, gordasolenak, bai. Holaxe ibilli giñan.
- Eta jente asko zegozen lanian Garain?
- Zenbat eukiko eben Garaik orduan? Ez dakit ba, ehun ta...ehun ta...zeozer, ez dakot idearik be, ze, zenbat giñen.
- Zu Garaiñera pospologintzan ...
- Ez, ez hori lehenaukua da. Pospolo fabrikarik ez, nik ez dot ezagutu pospolo fabrikarik. Hori lehenaukua, lehenauko amandriak eta kontaitten daue hori. Zela ibilli ziren-ta, pospolo fabrikan-ta. Han orduan goizeko seiretarako igual fan ta eguardixan hamabittan prisaka bazkaldu eta gero atzera gabeko ez dakit noiz arte. Han zortzi ordu artian modara etorri barik. Gero etorri zan zortzi ordukuori ta.
- Ahal zan beste.
- Ahal zan beste.
- Eta amandriak esaten dozu? Amandriak ...
- Amandriak, amandriak diranak kontaitten (di)ttue horreik, lehenaukuak.
- Lehenaukuak.
- Bueno, amandria neu be banaiz, e? Ez noia presumittera, baiña ...
- Zeure amandriak.
- Bai, neure amandre edo nere aman, nere amen sasoikuak. Eta pospolo harrekin uste dot jente asko ibilli zala, baiña lehen esan dotena, ordu barik e? Gero zortzi ordukuori etorri zan ta, bueno!

- Bai baiña zortzi ordu bakarrik inda iñor ezin bizi bihar dan moduan.
- Horixe dok ba!
- Eta hola ezin aurreratu.
- Aurreratu? Bai zera aurreratu! Jaten geben ogixa eta esnia pagau ezker.
- Aurreratu? Orduan ez euen aurreraketarik. Keba! Hori hala be gauza asko, bueno, gauza asko ez, "por ejemplo" patatia, gure ortuen, asko ez zan hartzen baiña, kipula-berakatzak eta horreik gauza horreik, hori etxian geuken, horreikin be diru asko faten da. Horreik etxian geuken. Baiña, kale gorri-gorrixan euzenak!
- Hareik okerrao, eta txarririk-edo eukitten zeuein?
- Ez, guk ez. Guk txarririk ez dou euki sekula.
- Oillorik edo.
- Oilluak bai, konejuak be bai.
- Etxerako ...
- Etxerako bai, arrautza batzuk-eta.

16. Arropa garbitzen

- **Erref:** ONA-068/019
- **Iraupena:** 0:04:47. **Hasi:** 00:43:38. **Bukatu:** 00:48:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Bai zapatu osoa lanean, bai "Sábado inglés"-a eta baita geroago zapatu osoa jai, hirurak ezagutu zituen Pilarrek. Laneko arropak garbitzen ematen zituen zapatuak, sukaldean erabat petrolio usainez kirastuaz. Berak beti ezagutu du argindarra eta ura etxean, baina bere amak ez. Sei familia bizi ziren errentan San Anton kaleko etxean. Arropak "Lagarto" xaboiak garbitzen zituzten txandaka bi ahizpek. Garai lantegian ezagutu zituen lehenengo oporrak astebetekoak izan ziren; geroago bi asteak izatera iritsi ziren.

17. Intxaur-saltsa eta kafea

- **Erref:** ONA-068/020
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:48:25. **Bukatu:** 00:51:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Gabonetako "extrak" intxaur-saltsa eta bakailaoa izaten ziren. Turroia neska handia egin eta gero jan zuen lehen aldiz. Eguneroko jatekoa babarrunak ziren, edo garbantzuak igandeetan. Kafea luxua zen eta ardoa edo sagardoa noizbehinka bakarrik hartzen zen.

18. Erregeak edo olentzeroa

- **Erref:** ONA-068/021
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:51:45. **Bukatu:** 00:56:30

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Gabonetako opariak laranja, mandarina edota pikuak izaten ziren. Diaboloa ere ekarri zioten urte baten. Bere ume denboran ez zegoen Olentzerorik; ikastolarekin batera etorri omen zen hori. Gabonetan neskatala-mutikoak jaiotza oinetako kutxa baten zeramatela, etxerik etxe Gabon kankak abesten joaten ziren, Gabon batzen.

Transkripzioa

- Lehen Gabonak esan dogu, eta orduan erregetan edo erregalorik-eta ...
- Bai, naranjak eta pikuak.
- A, bai e?
- Zapatia ifintten bazeen. Pikuak eta mandarinak be bai batzuetan.
- Hori izaten zan erregalua?
- Bai, bai, guretako horreitek egoten ziren.
- Gauza horreik, mandarinak edo naranjak edo pikuak normalia ez zittuein eukitten?
- Ez, ez, ez.
- Bakarrik gabonetan?
- Gabonetan. Bueno, normalian ba noizian behin ekarten eben amak, mandarinak edo zeozer, baiña hori oin jaten doun moduan, egunero? Mandarinarik ez bada beste zeozer, orduan ez euen holakorik. Platerkada bat baba urdaixa eta txorixuakin.
- Orduan Erregien erregalua jatekua izaten zan.
- Bai, bai, ta leheningo hori leheningotan, ezta? Gero azkeningo akordaitten naiz azkenengo urte baten, ni horreik 'diaboluak' jakingo dozu zer diren, ezta? Ni haretxen inbrixan betik bai, haretxen inbrixan baiña ez nostaen ekarten Erregiok eta azkenengo urte baten ekarri nostaen horixe, diaboluori, gehixau ez daue ekarri. Ahaztu ziren!
- Ha izan zan azkena?
- Haxe izan zan azkena.
- Eta zuk Olentzerua noiz ezagutu dozu?
- Nik ez dot ezagutu Olentzerorik, nik askotan preguntaitten dot Olentzerua zer zer, nungua da ba? Gure denporakua ezta, e? Gu hiru Erregekin ibiltten giñan, Olentzerua geroko, hemen ikastolak hasi ziranian Olentzeron izena entzun zan.
- Frankok igual billurtuta mendixen euko eben.
- Ez dakit, igual horixe be. Baiña hemen ezta entzun be ez zan baiña itten! Entzunda be ez geontzen baiña Olentzero. Nik leheningo entzun nebenian, "Olentzero? Olentzero zer da Olentzero". Ez, gure, nere denporakuak ez daue Olentzerorik ezagutu, gerokua da hori. Neri nok esan nostaen? Hori Naparruan edo bazala, Naparruatik etorritakua edo, izango dala-edo.
- Beste herri batzutan, Zarautzen eta ezagutzen zebeu Olentzerua.
- Bai, e?
- Eta kantau itten zebeu kantua, Olentzero, bai.
- Neuk ez dot ezagutu.
- Olentzaro esaten zebeu.
- Olentzaro?
- Bai. Guk elkarrizketia egin gotzan gizon bateri koruan eta ibiltzen ziren eta harek Olentzeron kantua kantatzen zebeu.
- Nunbaitetik etorritakua bada hori. Jerardok uste dot esan nostaen, hori

Naparrua edo hor Naparrua edo zela esaten xako horri, Lapurdi eta horreik badira ba?

- Bestekaldian.

- Bai, horko zeren bat dala hori. Baiña horixe, Olentzero hori neretako barrixa izan zan.

- [...] bazegoen ohiturarik oingo moduan kalera urtetzeko kantuan?

- Neskatilla-mutikuak ibiltten ziren, zapata kaja holako zer baten, ipiñi bai ooldixakin eta jaiotza, ta etxerik etxe kantau eta txakur haundixak batzen, mixerixia, neu be ibilita nau neskatilla ninzanean.

- A, bai?

- Bai.

- Eta akordaitten zara ze kantatzen zan?

- Bai, oin asmauko nekien baiña...bai, bai.

- Zer ziran, euskal kantuak edo erdal kantuak?

- Bai, euskal kantuak kantaitten geben guk, euskeraz kantaitten geben. Zela zan be. "Gabon Gabonetan, Jesus jaio da eta, jo degun..." ez dakit zela zan kantua. Euskaldunak ziran kantuak, e? Euskerazko kantuak.

- Etxerik etxe ibiltzen ziñazian?

- Etxerik etxe ibiltten giñan.

- Eskian?

- Eskian. Gere zeori hartuta hiru lau neskatilla-mutiko.

- Hori da, ondiok be leku batzutan itten da, Gabon-batzeia.

- Gabon-batzeia, Gabon-batzen. Hori da.

- Arantzazun fan zan astian in euen.

- A, bai e?

- Eta ze emoten zetzuen etxietan?

- Ba xemikua edo, eta txakur haundixa be baitta. Eta bueno ba hareik kontau eta hareik partiu.

- Zeuen artian partiu.

- Bai, geure artian partiu.

- Gero itsulapikora?

- Bai, gastaittera ez behintzat, ama enteraitten zan ta. Gastaittera ez.

19. Soldata etxean utzi

- **Erref:** ONA-068/022
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:56:30. **Bukatu:** 00:57:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

Lanean irabazitakoak etxean entregatzen zituen. Aitak "Potteo"-ren tailerrean egiten zuen lan.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-15

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com